

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
UKRAINISCHE FREIE UNIVERSITÄT

(Varia, Nr. 13)

Христина Куріца-Ціммерманн

(З нагоди її виставки картин і гобленів)

ЕСЕЙ ВОЛОДИМИРА ЯНЕВА

Знімки Петра Мозолука

Chrystyna Kurica-Zimmermann

(Aus Anlaß ihrer Ausstellung in den UFU-Räumen)

Eröffnungswort von

WOLODYMYR JANIW

Photos von Petro Mozoluk

Мюнхен

1980

München

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
UKRAINISCHE FREIE UNIVERSITÄT

(Varia, Nr. 13)

Христина Куріца-Ціммерманн

(З нагоди її виставки картин і гобленів)

ЕСЕЙ ВОЛОДИМИРА ЯНЕВА

Знімки Петра Мозолюка

Chrystyna Kurica-Zimmermann

(Aus Anlaß ihrer Ausstellung in den UFU-Räumen)

Eröffnungswort von

WOLODYMYR JANIW

Photos von Petro Mozoluk

Мюнхен

1980

München

З М І С Т

В. Янів: Рідна Земля, небо та сонце у творчості української екзильної малярки	3
Таблиці знімок	I-IV
W. Janiw: Eröffnungswort zur Ausstellung von Frau Chrystyna Kurica-Zimmermann	11

В додатку:

Dr. A. Ostheim-Dzerowycz: Chrystyna Zimmermann-Kurica (Передрук із: „Wiener Kunsthefte“ 5/1977.)	15
Факсиміле запрошення на виставку із датами з життя малярки	17

I N H A L T

W. Janiw: Ridna zemlja, nebo ta sonce u tvorčosti ukrajinskoji ekzylnoji maljarky . . . . . (Heimatboden, Himmel und Sonne in den Werken der ukrainischen Exilmalerin)	3
Bildtafeln	I-IV
W. Janiw: Eröffnungswort zur Ausstellung von Frau Kurica-Zimmermann	11

Im Anhang:

Dr. A. Ostheim-Dzerowycz: Chrystyna Zimmermann-Kurica (Abdruck aus Nr. 5/1977 der „Wiener Kunsthefte“)	15
Faksimile der Einladung zur Ausstellung (mit Lebensdaten der Künstlerin)	17

Das Eröffnungswort erscheint als Sonderdruck aus:
Mitteilungen der Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der Ukrainischen Wissenschaften
e.V., Nr. 15, München 1978.

Die ukrainische Fassung erschien in der ukrainischen Tagespresse.

РІДНА ЗЕМЛЯ, НЕБО ТА СОНЦЕ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКЗИЛЬНОЇ МАЛЯРКИ

(З нагоди виставки українського декоративного малярства і gobленів
Христини Куріци-Ціммерманн в УВУ — 9-31 грудня 1977 р.)

В приміщеннях Українського Вільного Університету була відчинена впродовж грудня 1977 р. виставка молоді української художниці із Відня, яка всіх присутніх на відкритті й пізніших відвідувачів полонювала життєрадісністю своїх картин. З уряду господаря довелося мені інавгурувати цю виставку; а що робив я це із спеціальною радістю і своєрідним відчуттям сатисфакції, а то й гордості, то бажалося влити у слова багато тепла. Це ідеальна атмосфера, щоб спеціально вжитися в експонати, щоб вчутися у творчий настрій мистця. І до тієї хвилини відкриття спогадом вертається і згодом.

До теплою настрою вечора спричинився факт, що виставка викликала поважне зацікавлення — серед української громади Мюнхену і — по часті — також у наших німецьких приятелів. Українські відвідувачі виявили й цим разом свою вірність для УВУ і зацікавлення його імпрезами, але їх приманював насамперед дебют у Мюнхені нашої землячки, що з дитинства проживає у Австрії, — якій не легко й говорити по-українськи, але яка відчуває по-українськи, і яка намагається віддати в своїх творах — як сама каже — красу втраченої країни. Вона й сигне образи своїм іменем: Христина.

Радість при відкритті виставки впливала з факту, що УВУ спромігся в 1977 р. на дві мистецькі виставки, і зміг в той спосіб поширити свою активність на нові поля культурних виявів. Перша виставка — в травні 1977 р. — була улаштована у 10-річчя смерті відомого нашого маляра та графіка Бориса Крюкова, який промандрував світ на шляхах із втраченої Батьківщини до далекої Аргентини, що його гостинно прийняла й що в ній здобув собі визнання й признання. Друга виставка мала представити молоду малярку, яка Батьківщину залишила шестилітньою дитиною, але її не забуває, як це гості мали скоро змогу побачити й відчутти в її барвних снах. Обидві виставки доречно доповнювали нашу видавничу діяльність: Це ж УВУ випустив в окремій серії мистецьких монографій три поважні альбоми (два нашого мюнхенського різьбара Григора Крука та третій передчасно померлого маляра Степана Луцика); четвертий альбом (Галини

Мазепи) є у підготові. На вечорі — саме у присутності німецьких гостей — доцільно видалося підкреслити, що змогу видати три мистецькі альбоми УВУ завдячував меценатам з-поміж німецьких промислових кіл (альбом С. Луцика вийшов завдяки пластовим друзям із куреня Лісових Чортів). Цей вирізок із активності УВУ вказує на завдання модерного університету, який не може служити тільки аудиторному навчанню й науковому дослідю, і який не тільки бажає спричинюватися до формації людини в найширшому розумінні слова, але має статися духово-культурним осередком всієї української діаспори, тобто притягати до співдії всі творчі сили діаспори, але також випромінювати творчу атмосферу на всю діаспору. А як відомо, культура включає в себе також мистецтво, і мистецтво є невід'ємною частиною духового життя людини. Якщо ми формацію людини хочемо вірно розуміти (і не утотожнювати її з однобокою однотонною «зрівнялівкою» за згори передбаченими шаблонами), то саме в цьому випадку мистецтво є дуже щасливим доповненням і навіть вивершенням навчання й науки. Славетна традиційна «академічна свобода» — в минулому так дуже виправдана і завжди дуже бажана — „libertas academica“ є зумовлена (але й заздалегідь допускає) багатством різних поглядів і твердих переконань, і тільки вона є передумовою «цілої людини». Як можна б уявити собі «цілу» людину без розуміння мистецтва, яке вказує далекі обрії, відчиняє очі на «нові світи», дає розуміння нових аспектів, в який спосіб можна споглядати на світ, і як годиться глядіти на нього, — у цілому багатстві всіх данностей, у повноті їхнього різновиддя, у величності краси.

Накреслене завдання є у повній однозвучності із давнім українським виховним ідеалом, що свій зразок знайшов у грецькій «калокагатії», тобто у довершеній синтезі добра й краси, які себе взаємно проникають, доповнюють й досконалять: Поміж городами із барвними квітами й квітучими деревами веде стрімка й камениста дорога пані Христини («Моя дорога») на шпилі, — до ущасливлуючого й визволювального сонця. Іноді здається, що на тих деревах розвішані, замість овочів, розмальовані лампіони, які чомусь нагадують ялинкові свічі. В ім'я ПРАВДИ досліду й навчання мусить іти наша дорога також в саму середину КРАСИ мистецтва. І як дуже радіємо ми, коли зробимо дальший крок на каменистій дорозі наших насущних перепон і турбот, — крок, що наближує нас таки до далеких цілей. Це було тло для всієї атмосфери вечора, що ставався вступом до виставки.

Ми радіємо також, — і це була друга радість вечора — коли ми можемо мостити шляхи комусь іншому, щоб він зміг зайти далше, — коли ми можемо когось підтримати у його амбітних починах та змаганнях. Пані Христина має за собою вже більшу скількість виставок, але ж для української спільноти і досі залишилася вона невідомо-

мою. Цією виставкою ВВУ хотів її відкрити для земляків — хто ж мав би не врешті зробити? — Для тих земляків, для яких вона, власне кажучи, жила і творила. І це тим більше годиться підкреслити, що вона вросла в чужий школі вона навчалася й студіювала. При тому її загальна й мистецька освіта була дуже старанна, що зокрема годилося підкреслити при першій зустрічі із новим середовищем. Як вже можна було дізнатися із розісланих запрошень, Курція-Літмерманн кінчала школи в двох містах (в Іраці й у Відні) і навчалася в двох фахових школах чи академіях: це важливіше, що вона мала чотириох майстрів, що незалежно за певне всебічність. У віденській Академії прикладного мистецтва студіювала вона майстерство і графіку, кераміку й різьбу, і там опанувала вона в окремій класі техніку гобелю. Студії її тривали сім років. Як бачимо, її навчання багата, але з усього багатства змогли ми бачити — за простими й технічними труднощами — тільки невеликий вирізок, який однак був дуже репрезентативним вирізком і дав добру уяву про талант. Треба надітися, що ця перша виставка для земляків у Мюнхені зацікавить наших мистецькі кола за океаном і що вони в Америці й Канаді підготують чергові виставки. Це дуже почесне й шляхетне завдання, відкривати двері молодим талантам.

Критики й любители мистецтва Курція-Літмерманн добувалися у барвній пишності її картин, у розмаху мазків пензля, у гармонійних співіпрі предмету і орнаменту, відтиск краси української Батьківщини. Це дуже вірно. Тільки тут треба додати, що Батьківщини Курція покинула 6-літньою дитиною, а враженню дитячих літ завжди наслідують. Це ж ми самі добре нагадуємо, що ніколи не було стільки яркого сонця, стільки синяви небес, стільки зелені у листі й у свіжих травах, але теж ніколи стільки снігу у крижаній землі, як це було в перших роках нашого життя. В пізнішому віці надто вже часто сніг мав сповиває сонце, чи навіть затемнюють його хмари, — багато скорше також тас сніг, який зрештою втрачає надто вже скоро своєю непорочну чистоту. Красу найсильніших вражень дитинства зв'язує Христина завжди із дагекою Батьківщиною, і тільки із Батьківщиною. Покидала, чи якою вона її викидалася у пасивному дитинстві, в якому важких переживаннях, чи ударах долі — й переходять у тривалий стан постійного життя іноземцю, — тобто переходять у іноземство: ж мешканцям України ніколи не бракувало ні важких переживань, ні іноземства, в який вони утїкали із важких буднів. Іноземцями є і ми в своїй усій настатові, — звернені на себе, замріяні, зосереджені на своїм власні проблеми — чи інозії... В інозіїх живе також Христина на зі своїми власними доробами,городами,квітниками,чи містечка-

ми, але також із своїми власними деревами життя, як це читаємо в окресленнях (назвах) її картин, а згодом спостерігаємо і в самих картинах. Тому це багатство барв із її дитинства, яке вона носить таки у собі, тому та теплота спокійної туги серця, але й пристрасні контрасти чогось прочуваного й нездійсненого, контрасти злагіднені гармонією довгого визрівання. І що довше картина визріває (зокрема гоблени!), тим більша гармонія. Обов'язково лучиться при такій поставі дійсність із сном, а одночасно традиція давніх оформлених часів із модернізмом химерних снів, що є віддзеркаленням бажань, а то й із фантазією нереального. Так доходимо із Христиною до границь абстракціонізму, але й ніколи не досягаємо його вповні, ніколи не хочемо себе заперечити у нирвані переходу в небуття, в якому гине життя, але й гине форма, а з нею й індивідуум, людина, — людина із мряковинням снів чи ілюзій, з яких проте кристалізується нове життя, нове хотіння, нова творчість. Одна оливна картина Христини на виставці таки й називалася «Ілюзії», — це, зрештою (яке це знаменне!) улюблена картина її малої доні. В композиції заокруглених форм чи барвних ліній бачимо наче легкий дим із цигарки, чи може краще, ще багато ніжніший випар, що легко підноситься вгору зі склянки гарячого, бурштинового, ароматичного чаю у настроєвім присмерку сумирного підвечір'я, приносячи мир відпруження й привітно запрошуючи до насолоди тихого натхнення, з якого зродяться нові пляни, як у наших неокреслених мріях є вже прорості майбутніх чинів, що ведуть нас із гавані домів у неозорі далечі незважних змагань. І в тій сірій мрячці бачимо в інших видавах зариси барвних постатей, чи рослин, ба навіть містечок із церковцями, ратушами, мурами, баштами («Спогад про Калябрію», «Моє містечко»). Як вслухатися, чуємо гру вечірніх дзвонів тихого містечка, вживаючися в меланхолію склону дня із бажанням зосередитися для складення підрахунку із усього зробленого й занеханого. Або ж, як різко відділює сходяче сонце віконця пробудженого дому... І через це прояснення й насичення веселим променем стається і так вже радісний спогад про італійський півострів ще більше безтурботний, привабливий... («Спогад про Калябрію»).

Або ще інша ілюзія («Сходить сонце»): придивімось до фантастичного сходу сонця, яке наші українські прапредки почитали як найвище божество. Сонце ж було праджерелом життя, сонцю завдячувала природа буття й ріст: погляньмо на це дерево, що росте завдяки соняшному промінню, ні, воно таки виростає на сонці, із сонця, і як пишно! Як розкішно воно виглядає в своїй соковитій зелені в осліплючій повені, що заливає образ і мов широко розливається поза нього.

З цього багатства божественної природи соняшного царства перенимає Христина натхнення й для свого власного саду, для інтимного

городу («Мій квітник»): це вже є мистецька композиція пристрасної свободи природи в нестримному рості, як віблиску Божої всюдиприсутности, і власної призадуми; тут маємо вже глибші — темніші — тони власного дозрівання. Проте ж барви миттю роз'яснюються при спогаді про Україну («Цвіте мій сад на Україні»), хоч ми тут попри спогад бачимо теж тугу далечі й розлуки. Але ж город Христини, який колись цвів для неї в Україні і як він даліше для неї цвіте в її уяві, є безхмарною візією земського раю . . . А втім саме цей гоблен є улюбленим твором Христини, — цей експонат прикріплювала вона на стіні останнім перед виставкою, із найбільшою старанністю.

Звичайно, по-моєму, не можна цього гобелену порівнювати із її найбільшим і найкраще згармонізованим гобленом, — з барвною квітною композицією («Квітковий орнамент»). Для мене саме ця композиція досягла вершин структурної спаяности. Подивляти треба також технічну досконалість, — випрацювання найменшої подробиці. Шість місяців зусиль та творчої наполегливості вимагала ця композиція стилізованих квітів, при чому дивуватися треба, як тонюсенькими ниточками мисткиня зуміла віддати нюансування кольорів, чого важко було добитися пензлем. Це впливає тільки із любови Христини до її квітучих городів, — тому вони мають стільки тепла внутрішньої сердечности.

Спiniaючись при гобленах, хочу ще підкреслити цікаву для нефахівців подробицю, яка буде важлива для зрозуміння технічних можливостей гоблену. Куріца-Ціммерманн виставила два твори тотожного змісту — вони децю різняться тільки величиною, — вони були вивішені один проти другого. Перший — це абстрактна барвна декоративна композиція в оливній техніці, другий — це тотожний гоблен. Обидві «композиції» можна було до подробиць проаналізувати й порівняти: лінії гоблену були багато чистіші, а завдяки тому контрасти плястичніші, а сама гармонія переконливіша. Це порівняння може зродити справжню любов до гоблену.

Під кінець характеристики виставлених картин перейдім ще до «Мойого дерева життя», — отже, до дерева життя Христини, яке мені ввижається доглибно-психологічним автопортретом. Коріння дерева — глибоко в землі. Мисткиня стоїть твердо й впевнено на рідному ґрунті традиції багатого символізму («Дерево Життя»!), і всіх потенційних первісних сил Батьківщини та її цілого населення, — праджерел творчости, що виявляються у найрізноморідніший спосіб, але завжди у одному напрямі, у виразній простолінійності. У цім її особистім дереві життя, — подібно як у особистім городі Христини, приходять темніші, згущені кольори застанови, призадуми, розваги, унаявнюючи, правдоподібно, тривожні турботи авторки. Зелень верхівіття — це зелень зрілого літа, а не зелень пробудження весни в її квітучих горо-

дах України; можливо промовила тут туга нездійсненого й нездійсненого, — може в цьому й вияв особистих розчарувань, але ж гостроверхий стовбур вказує на постійну внутрішню силу росту, — цей стовбур постійно відживлюваний кров'ю коренів, яка в живчихах владно вдаряє...

Не менш цікаве друге «дерево». І це з етнопсихологічного погляду. В Україні ціла природа для людини ЖИВЕ, — не в чисто органічно-фізіологічному змислі, але й у повноті духово-душевного життя. Пригляньмося й тут: дерево — це вправді дерево, але ж з обрисами людини, із тугою дівчини за звершенням у любові, із виспівом ніжного бажання невідомого ще, але очікуваного вибраного. Як соромливо заслонює дівчина власне неприкрите тіло довгим своїм волоссям, що м'якко спливає аж до землі. Як ніжно піднімаються віти-рамена до обіймів і пестощів в нетерпінні очікування на невідоме об'явлення. А позаду вже світла золота дуга як пророцтво гарячобажаного сповнення.

І якщо для фахової критики національний елемент у творчості Христини уzmістовлюється у багатстві барв — у пишності кольорів, — у сміливим кресленню ліній з їх динамікою й вітальністю, — в розмаху й темпераменті, тоді для мене, як психолога, національний момент проявляється в образнім відбитті нашої ментальности, на що декілька разів звернув я увагу.

Зацитую ще одну характеристику, що тільки підтвердить мою думку: «Дріб'язкове не відповідає їй... Що має для неї значення — це простір, далінь, гармонія та краса. Не безкровне мистецтво для мистецтва, але мистецтво для радості ближніх! Мабуть, саме у наш перетехнізований, бездушний час не таке то вже безтямне дерзання!» Це є саме той чинник, на який я напочатку вказав, як на підставовий у нашій ментальності: Калокаґатія належить до основних данностей нашої духовости, про що я мав нагоду доповідати чотири тижні перед відкриттям виставки в часі симпозіуму УВУ, переведеного спільно із катедрою порівняльної літератури в паризькій Сорбоні, коли я цю тему зміг ширше розвинути при нагоді аналізу Франкових «Панських Жартів», як вияву нашої етнопсихіки*. В оцінці фахової критики,

---

* Доповідь читана 12 листопада 1977 р. Вона з'явилася згодом у збірнім виданні матеріалів симпозіуму: *Actes de la journée d'Ivan Franko. L'UER de la littérature générale et comparée de l'Université Sorbonne Nouvelle (Paris III) et la Faculté de philosophie de l'Université Ukrainienne Libre (Munich, RFA). Paris—Munich. 1979. Pages 59—69 „Les 'Facéties seigneuriales' (Pańські żarty) d'Ivan Franko à la lumière de l'ethnopsychologie“.*

Українська — дещо змінена — версія студії: „Етнопсихологічний аспект в 'Панських жартах' І. Франка“ з'явилася у фейлетонах щоденника „Свобода“ за 21, 22, 23 та 26 вересня 1978 р. та в місячнику „Визвольний Шлях“ за вересень 1978 р. (стор. 1042—1051).

Христина стає перед нами, як мистець, що обдаровує нас красою, але краса її образів випромінює радість, і це вона робить із любови до людей, до оточення, це вона робить із внутрішньої імперативної необхідності ущасливити ближнього, це вона робить з природньої доброти для помноження добра на землі, для ушляхетнення, для досконалення людства. Цим саме акордом, який є синтезом сказаного, хотів би я закінчити аналізу творчости, — акордом, що веде нас у давні часи, в яких людина була людиною, і нею хотіла залишатися, у часи антики, чи до колиски нашої культури — Греції. І думаю, що наш Маланюк не даремно Україну охрестив йменням степової Геллади.

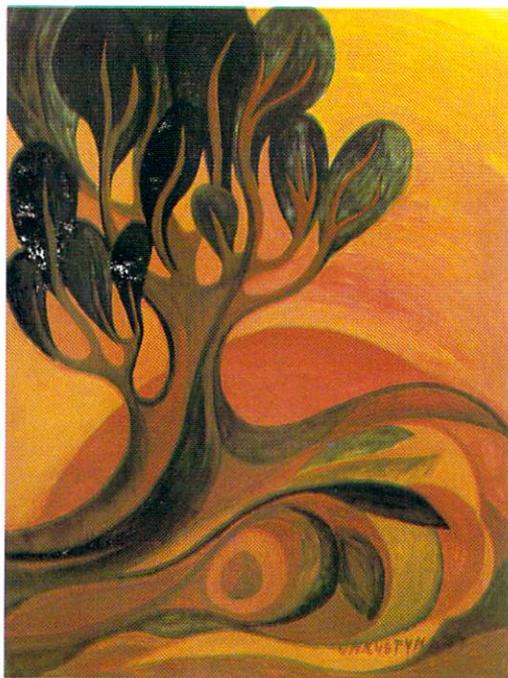
Даймо себе всі повісти Христині в гарний світ ілюзій і нашої особистої ілюзії, — ілюзій про втрачений рай: ми, українці, про далеку Батьківщину, всі інші присутні на виставці Куріци-Ціммерманн просто таки про запропащений у наслідку первородного гріха рай, який може нас сповное тугою, але теж змаганням до самодосконалення. Хай же ж допоможуть нам в змаганні життєрадісні образи. Я бажаю авторці, щоб вони незабаром чарували інших глядачів, насамперед наших земляків у діяспорі, як вони нас недавно чарували у Мюнхені, на виставці Українського Вільного Університету.

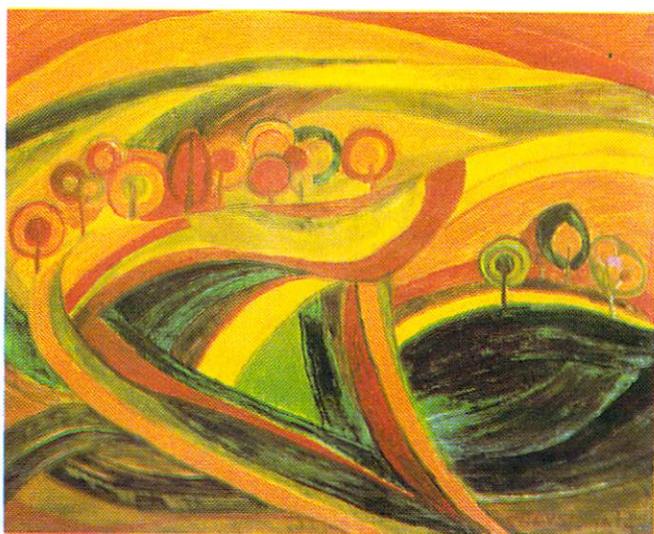
Mein Weg
Моя дорога

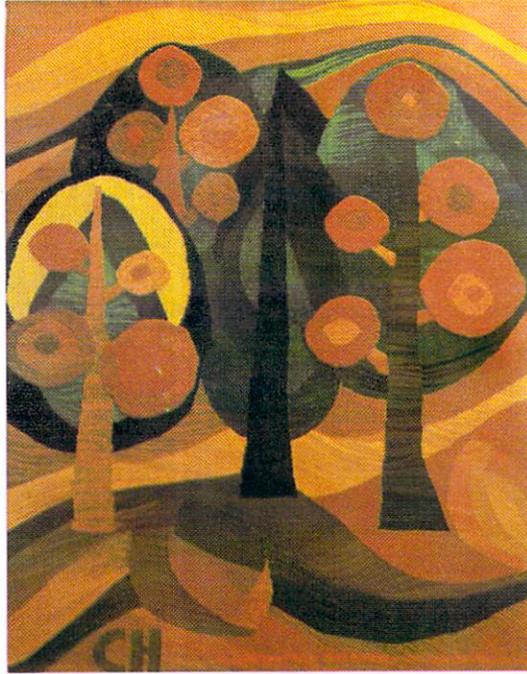
Blumenornament (Gobelin)
Квітковий орнамент (гоблен)

Die Sonne geht auf...
Сходить сонце...

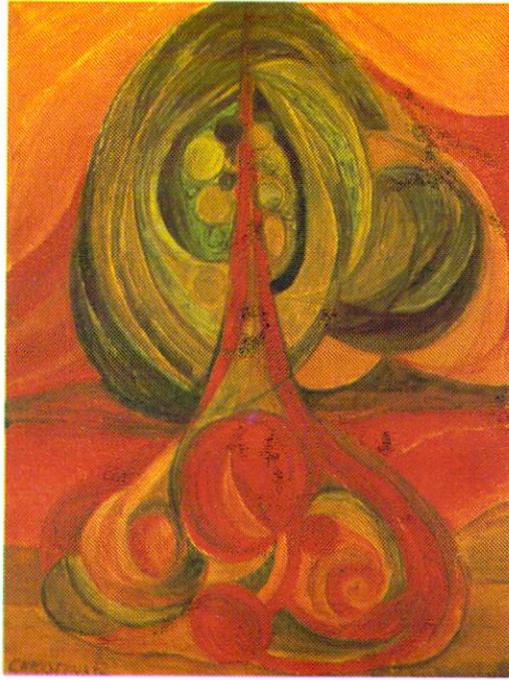
Meine Erinnerung an die Ukraine
Спогад про Україну

Es blüht mein Garten in der Ukraine
(Gobelin)
Цвіте мій сад на Україні (гоблен)

Erinnerung an Kalabrien
Спогад про Калябрію

Mein Lebensbaum
Дерево мого життя

„Der Baum“
«Дерево»

ERÖFFNUNGSWORT ZUR AUSSTELLUNG VON FRAU CHRYSTYNA KURICA-ZIMMERMANN*

Ich eröffne die heutige Ausstellung mit ganz besonderer Freude und Genugtuung, ja mit einem gewissen Stolz; deshalb möchte ich auch unsere hochverehrten Gäste mit besonderer Wärme begrüßen — unsere Landsleute mit Dank für ihre ständige Treue gegenüber allen unseren Vorhaben, die deutschen Freunde und die Vertreter der mit uns eng verbundenen Exilgruppen, mit denen wir das gleiche harte Schicksal teilen, — mit Anerkennung für das uns entgegengebrachte Interesse und Wohlwollen.

Unsere Freude entspringt der Tatsache, daß wir in Jahresfrist die zweite Kunstausstellung durchführen — die erste war im Mai 1977 zum Gedenken an den 10. Todestag unseres namhaften Malers und Grafikers Borys Kriukow, der die Welt auf dem Wege aus der verlorenen Heimat nach Argentinien durchwandert hat, wo er Gastfreundschaft und Anerkennung fand.**

Und nun zur Vorstellung unserer jungen Künstlerin, die mit sechs Jahren die Heimat verlassen hat, sie jedoch nie vergessen konnte, wie wir dies bald aus ihren farbigen Träumen leicht erkennen werden. Auf diese Weise haben wir eine sinnvolle Ergänzung unserer verlegerischen Tätigkeit: auf diesem Gebiete sind bereits in einer besonderen Serie der Kunstmonographien in den letzten Jahren drei wertvolle Bände erschienen — der vierte ist bereits in Vorbereitung; übrigens darf ich bei dieser Gelegenheit und gerade vor diesem Auditorium betonen, daß drei dieser Veröffentlichungen dank der Unterstützung der deutschen Öffentlichkeit — aus industriellen Kreisen — ermöglicht wurden.

Die eben geschilderte Tätigkeit weist auf die Aufgaben einer Universität in unserer Zeit hin, insbesondere auf die Verpflichtungen einer Exiluniversität, die nicht nur der Lehre und Forschung dienen soll und nicht nur eine Bildung des Menschen im breitesten Sinne des Wortes zu fördern gewillt ist, sondern auch zu einem geistigen Zentrum für die gesamte Diaspora wird — mit einer Ausstrahlung auf ihre Gesamtheit. Nun ist die Kunst ein untrennbarer Teil der Kultur und des geistigen Lebens. Wenn wir die Bildung richtig verstehen wollen — und nicht

---

* In den UFU-Räumen, 9. 12. 1977.

** Siehe: „Mitteilungen“ Nr. 14, S. 156—167

etwa im Sinne einer eintönigen Gleichschaltung deuten —, so ist gerade die Kunst eine glückliche Vervollständigung der wissenschaftlichen Lehre. Die berühmte und bewährte, die gezielte „libertas academica“, die eine Vielfalt von Meinungen und festen Überzeugungen voraussetzt, strebt eine Bildung des *ganzen* Menschen an. Und es gibt ja keinen *ganzen* Menschen ohne ein Verständnis für die Kunst. Die Kunst weist auf weitere Horizonte hin, öffnet die Augen auf „neue Welten“, gibt neue Aspekte, wie man die Welt betrachten kann und muß: in dem vollen Reichtum aller Gegebenheiten, in all ihrer Schönheit, in der Erhabenheit der Schönheit schlechthin.

Diese Aufgabe steht in Einklang mit dem ukrainischen traditionellen Bildungsideal, das sein Vorbild in der griechischen Kalokagathie gefunden hat, in der perfekten Synthese des Guten und des Schönen, die sich gegenseitig beeinflussen und vervollkommen: Zwischen den Gärten mit farbigen Blumen und blühenden Bäumen führt der steile Weg von Frau Zimmermann-Kurica zu den Höhen, zu der beglückenden und erlösenden Sonne („Mein Weg“). Im Namen der Wahrheit der Lehre und der Forschung muß auch unser Weg mitten in die Schönheit der Kunst führen. Und wie sehr freut sich der Mensch, wenn er einen weiteren Schritt auf dem steinigen Weg der alltäglichen Schwierigkeiten gesetzt hat, einen kleinen Schritt, der uns den fernen Zielen näherbringt.

Wir freuen uns ebenfalls — und dies ist wohl der zweite Grund der heutigen Stimmung —, wenn wir wiederum jemandem anderen den Weg geebnet haben, jemanden in seinem ehrgeizigen Streben unterstützen durften. Frau Zimmermann hat sich bereits in mehreren Ausstellungen darstellen können, aber für die ukrainische Öffentlichkeit ist sie leider bislang unbekannt geblieben. Durch unsere Ausstellung soll sie von ihren Landsleuten entdeckt werden — wer sonst könnte es tun? —, von jenen Landsleuten, für die sie eigentlich gelebt und gewirkt hat. Dies ist umso bedeutsamer, als sie, in der Fremde aufgewachsen, immer in fremden Schulen des Gastlandes gelernt und studiert hat. Inzwischen ist ihre allgemeine und künstlerische Ausbildung außerordentlich gediehen, was zu unterstreichen ich bei dieser Vorstellung berufen bin.

Wie unsere verehrten Gäste aus den Einladungen entnehmen können, vollzog sich ihre Ausbildung in zwei Städten — in Graz und in Wien — und an zwei verschiedenen Fachschulen bzw. Akademien; was aber viel wichtiger ist — sie hat bei vier Meistern studiert. An der Wiener Akademie für angewandte Kunst studierte sie Malerei und Grafik, Keramik und Bildhauerei sowie die Gobelintechnik. Ihr Studium erstreckte sich über sieben Jahre. Eine reiche Palette, wie wir sehen, aus der wir — aus räumlichen und technischen Gründen — nur einen kleinen Ausschnitt bieten können. Aber ich hoffe, daß sich dank unserer Ausstellung die ukrainischen Kunstkreise in Übersee für das Werk unserer Künstlerin interessieren und ihrerseits Ausstellungen vorbereiten werden. Es ist ja für uns eine angenehme und ehrenvolle Aufgabe, vor allem jungen Talenten die Tore zu öffnen.

Kritiker und Liebhaber der Kunst von Frau Zimmermann erblicken in der Farbenpracht ihrer Bilder, im Schwung ihrer Pinselführung, im harmonischen Zu-

sammenspiel von Gegenstand und Ornament eine Widerspiegelung der Schönheit ihrer ukrainischen Heimat. Dies ist auch ganz zutreffend. Man kann dem hinzufügen, daß die Eindrücke der Kindheit die stärksten sind, und man darf nicht vergessen, daß Frau Kurica die Heimat als Kind verlassen hat. Nun, wir selbst erinnern uns am besten daran, daß es nie so viel Sonne, so viel Bläue am Himmel, so viel Grün im Laub, aber auch so viel Schnee im eiskalten Winter gegeben hat, wie eben in unserer Kindheit.

Im reiferen Alter vernebelt allzu oft der graue Dunst die Sonne, oder die Wolken verdunkeln sie, viel leichter schmilzt auch der Schnee, der leider seine unbefleckte Reinheit allzu früh verliert. Die Schönheit der nachhaltigsten Eindrücke ihrer Kindheit verbindet Frau Kurica immer mit der fernen Heimat: sie ist für die Künstlerin dieselbe geblieben, wie sie ihr im glücklichen Alter begegnet ist und wie sie von ihr verlassen wurde. Illusionen verdichten sich bei schweren Schicksalsschlägen zum Illusionismus, und an harten Schlägen hat es in der Ukraine nie gefehlt. So sind wir Illusionisten in unserer Haltung, nach innen gerichtet, verträumt und ich-bezogen. Illusionistisch ist auch Frau Chrystyna mit ihren eigenen Wegen, Blumengärten, Städtchen, aber auch ihren eigenen Lebensbäumen, wie Sie dies aus der Bezeichnung ihrer Bilder ersehen können. Daher auch der Reichtum der Farben aus ihrer Kindheit, ihre glühende Wärme, die leidenschaftlichen Kontraste, zugleich aber die Harmonie. Zwangsläufig verbindet sie die Tradition der früheren Zeiten mit der Moderne der Träume und unrealistischer Phantastik. So geht sie bis an die Grenze des Abstraktionismus, ohne ihn jedoch zu erreichen, ohne sich zu verneinen.

Ein Ölbild heißt sogar „Illusionen“ — übrigens, wie kennzeichnend! — ein Lieblingsbild ihres Töchterchens, und wir sehen in den kreisförmigen, farbigen Formen den Rauch einer Zigarette, oder besser — den viel zarteren Dunst, der sich über einem Glas warmen, bernsteinfarbenen, aromatischen Tees in der gemütlichen Dämmerung einer ruhigen Nachmittagsstunde sanft und beruhigend erhebt, und zum Genuß freundlichst einlädt. In dem Dunst erblicken wir farbige Gestalten und Gewächse, ja sogar ganze Städte mit Kirchen, Rathäusern, Mauern und Türmen („Erinnerung an Kalabrien“ und „Meine kleine Stadt“). Man hört die Glocken spielen, man vernimmt die Stimmung der Sammlung der Abendstunde... Und wie merkwürdig sich das Licht auf dem Bild „Erinnerung an Kalabrien“ beim Sonnenaufgang erhellt! Die ohnehin frohe Erinnerung an Kalabrien wird durch diese Erhellung mit dem Lichtstrahl noch heiterer, noch ansprechender.

Oder eine andere Illusion: Sehen wir uns den Sonnenaufgang („Die Sonne geht auf...“) an! Von unseren vorchristlichen Urahnen wurde die Sonne als die höchste Gottheit verehrt. Sie war die Quelle des Lebens, ihr verdankte die Natur ihr Wachstum: sehen wir uns den Baum an — er wächst dank der Sonne, vielmehr noch — er wächst aus der Sonne heraus, und wie prachtvoll, wie reich er aussieht in der blendenden Flut, die das Bild überschwemmt! Aus diesem Reichtum der göttlichen Natur der Sonne entnimmt Chrystyna auch für sich einen eigenen, intimen Garten („Mein Blumengarten“). Es ist schon eine künstler-

sche Komposition der göttlichen Gelassenheit der Natur und der eigenen Reflexion; hier erblickt man bereits die dunkleren Töne des Reifens, aber die Töne erhellen sich sofort in der Erinnerung an die Ukraine („Es blüht mein Garten in der Ukraine“), obwohl man hier, außer der Erinnerung auch die Sehnsucht der Ferne und des Fernbleibens bemerkt.

Aber der Garten von Chrystyna, wie er einst in der Ukraine für sie blühte und wie er auch weiterhin für Chrystyna blüht, ist eine wolkenlose Vision des Erdparadieses. Dieser Gobelin ist übrigens Chrystynas Lieblingswerk, er wurde als letztes Exponat aufgehängt und am sorgfältigsten dafür vorbereitet. Bestimmt läßt er sich nicht mit dem großen Gobelin (Blumenornament) und dessen Blumenornament vergleichen, das für mich persönlich eine Komposition darstellt, die den höchsten Grad der Geschlossenheit erreicht. Auch die technische Vollkommenheit — die Verarbeitung der kleinsten Einzelheiten — ist bewundernswert. Sechs Monate hat ihr diese Arbeit an Fleiß und Ausdauer abverlangt. Man bewundert das Werk und wundert sich, wie es möglich war, dieses Kunstwerk, das an Genauigkeit die Ölbilder übertrifft, mit den dünnen Fäden zu vollenden. Und dennoch, wir verstehen die Liebe Chrystynas zu ihrem blühenden Garten: Er besitzt ja soviel Innigkeit und Wärme.

Bei den Gobelins möchte ich noch eines unterstreichen: Um die Gobelintechnik richtig einzuschätzen, ist für einen Nichtfachmann der Vergleich zwischen zwei inhaltlich gleichen Schöpfungen sehr lehrreich. Man bewundert einerseits die „Farbkomposition“ in Ölfarbe auf Leinwand, und schräg gegenüber sehen wir die gleiche Komposition als Gobelin. Ich kann wohl sagen: die Linien auf dem Gobelin sind viel deutlicher, geradezu sauberer, die Kontraste viel überzeugender, aber auch die Harmonie viel vollkommener. Der Vergleich kann in uns tatsächlich eine echte Liebe zu den Gobelins erwecken.

Und zum Schluß dieser Bildbetrachtungen noch eine Einzelheit: „Mein Lebensbaum“ — d. h. Chrystynas eigener Lebensbaum, der uns als ein tiefenpsychologisches Autoporträt vorkommt, ist fest in der Erde verwurzelt, — die Künstlerin steht fest auf dem Heimatboden mit der Tradition einer reichen sinnvollen Symbolik, der potentiellen, nicht zum Vorschein gekommenen Urkraft der Heimat mit ihrer gesamten Bevölkerung. Aber, wie im „eigenen“ Garten Chrystynas, so kommen auch hier in dunkleren Tönen die Reflexion, vielleicht auch die Sorgen, zum Vorschein. Das Grün der Krone ist das des Hochsommers, nicht das des Erwachens des Lenzes in den blühenden Gärten der Ukraine (Gobelin „Es blüht mein Garten in der Ukraine“); vielleicht ist es wiederum ein Zeichen der Sehnsucht, vielleicht der persönlichen Enttäuschungen, aber der spitze Stamm zeigt die beständige innere Kraft des Wachstums, er wird immer mit dem Blut der Wurzeln genährt. Doch der zweite Baum („Der Baum“) ist nicht minder interessant! Und zwar aus ethnopsychologischer Sicht. Die gesamte Natur ist in der Ukraine lebendig, nicht nur in rein physiologisch-organischem, sondern vielmehr in geistigem Sinne. Schauen wir doch: der Baum ist zwar ein Baum, aber er ist ein Mensch zugleich, mit der Sehnsucht eines Mädchens nach

der Liebe, mit dem Ruf nach einem unbekanntem, aber dennoch erwarteten Geliebten. Wie schamhaft verdeckt es den nackten Leib mit seinem langen Haar, das bis zum Boden sanft herabfällt! Wie hebt es zugleich seine Arme zur Umarmung und zur Liebkosung, in Erwartung einer unbekanntem Offenbarung! Und hinten — der lichte goldene Bogen der heißersehnten Erfüllung.

Und wenn für die Fachwelt das Nationale des Werkes Chrystynas im Farbenreichtum und in der Farbenpracht liegt, in der kühnen Linienführung mit ihrer Dynamik und Vitalität, im Schwung und Temperament, so liegt das Nationale für mich, also für einen Psychologen, im bildhaften Ausdruck unserer Mentalität, worauf ich einige Male hingewiesen habe.

Ich möchte eine der Meinungen zitieren, die meine Feststellung bekräftigen kann: „Das Kleinliche liegt ihr nicht. Was ihr gilt, ist Weite, Harmonie und Schönheit. Nicht blutleere Kunst der Kunst wegen, sondern Kunst zur Freude der Mitmenschen — ein gerade in unserer übertechnisierten und seelenlosen Zeit vielleicht doch nicht so ganz sinnloses Unterfangen“. Das ist gerade das Element, auf das ich am Anfang hingewiesen habe: Die Kalokagathie gehört zu den Grundmerkmalen des Ukrainers, worüber ich übrigens genau vor vier Wochen in einem anderen Zusammenhang, aber auch viel ausführlicher, in einem Vortrag auf einer gemeinsamen Veranstaltung der UFU und der Sorbonne in Paris gesprochen habe.*

Im Urteil der Fachkritik erscheint uns Chrystyna als Künstlerin, die Schönheit vermittelt; aber die Schönheit ihrer Bilder strahlt gleichzeitig Freude aus, — aus Liebe zum Mitmenschen, aus innerem leidenschaftlichen Bestreben, den Mitmenschen glücklich zu machen, aus natürlicher Güte, zur Vermehrung der Güte auf Erden, zur Veredelung und zur Vervollkommnung.

Und ich möchte mit diesem Akkord enden, der uns zu den alten Zeiten hinüberleitet, in denen der Mensch ein Mensch war und ein Mensch bleiben wollte, in die Zeiten der Antike, zur Wiege unserer Zivilisation — zu Hellas. Und ich glaube daher, daß einer unserer bekanntesten gegenwärtigen Dichter gerade deshalb die Ukraine mit Recht als Hellas der Steppen bezeichnet hat.

Lassen wir uns alle von Chrystyna in die schöne Welt der Illusion und unserer persönlichen Illusionen führen, der Vorstellungen vom verlorenen Paradies — für uns Ukrainer ist es unsere ferne Heimat, für alle anderen das durch die Erbsünde verlorene Paradies schlechthin, dessen Urbild uns mit Sehnsucht, aber auch mit Streben nach Selbstvervollkommnung erfüllt. Mögen dem Betrachter Chrystynas Bilder und Gobelins dabei helfen.

Ich danke der Künstlerin, dafür, daß sie uns bereichert hat, und den Anwesenden für ihre konzentrierte Aufmerksamkeit.

---

* 12. 11. 1977. Vgl. Notiz über diese Veranstaltung im Bericht in derselben Nummer der „Mitteilungen“, S. 199.

CHRYSTYNA ZIMMERMANN-KURICA

(Der Nr. 5/1977 der „Wiener Kunsthefte“ mit Zustimmung der Redaktion und des Autors entnommen)

Ich glaube, man muß das Land, in dem Chrystyna Zimmermann-Kurica geboren ist, mit eigenen Augen gar nicht gesehen haben. Die Farbenpracht ihrer Bilder, der breite Schwung ihrer Pinselführung, das harmonische Zusammenspiel von Gegenstand und Ornament, von Linienführung und Ausdruck, die Vielfalt der prächtigen florealen Motive — das alles läßt den Betrachter ihrer großformatigen Ölbilder und ihrer durch die Sicherheit der Farbkomposition beeindruckenden abstrakten und dekorativ-florealen Tapisserien (Gobelins) die Schönheit ihrer ukrainischen Heimat nicht nur erahnen, sondern ganz konkret sehen, spüren und erleben.

Die endlosen goldenen Weizenfelder, darüber die strahlende Sonne, die vor lauter Blumenpracht aus ihren Umzäunungen überquellenden Gärten — das ist das Land, dessen Schönheit und Reichtum die Künstlerin liebt und dessen Pracht und Glut der Farben sie dem Betrachter vermitteln will.

Wie schon Professor Mackowitz in seiner Kritik anlässlich der Ausstellung ihrer Bilder in Innsbruck in der „Tiroler Tageszeitung“ schrieb, gehen die „Kompositionen“ mit den aus Rundformen und Scheiben gestalteten Elementen an die Grenze des Abstrakten. Ihre anderen Themen: Gärten, Architekturen und Bäume, weisen durch Reduktion auf einfachste geometrische Formen wie Kreise, Ellipsen, Rechtecke, weit gezogene Wellenlinien ebenfalls eine s c h e i n b a r unbedenkliche, selbstverständliche Gestaltung auf und erinnern an die Dekorationsfreudigkeit ukrainischer Volkskunst.

Chrystyna Zimmermann-Kurica ist ihrer Selbständigkeit und ihrer sehr persönlichen Auffassung von Farbe, Komposition und Ausdruck treu geblieben. So ist ihre Kunst eben eine rein persönliche Kunst — was auch in der breiten Palette ihrer stets persönlichen Themenwahl zum Ausdruck kommt: Mein Blumengarten, Meine kleine Stadt...

Mit ihren Bildern will sie Schönheit schaffen, Schönheit vermitteln und Schönheit schenken. Sie will keine Problematik aufwerfen oder, mit der Mode gehend, das verklemmte Unterbewußte des heutigen Menschen öffentlich breittreten.

Einfach und unproblematisch will sie mit ihrer Unmittelbarkeit und mit der — ich möchte fast sagen — eruptiven Farbumsetzungsfähigkeit ihrer Gefühle und Empfindungen dem Betrachter ihrer Bilder und Tapisserien das vermitteln, was ihre wurzelstarke, unverbildete Persönlichkeit in sich trägt und fühlt.

Das Kleinliche liegt ihr nicht. Was ihr gilt ist Weite, Harmonie und Schönheit. Nicht blutleere Kunst der Kunst wegen, sondern Kunst zur Freude der Mitmenschen — ein gerade in unserer übertechnisierten und seelenlosen Zeit vielleicht doch nicht so ganz sinnloses Unterfangen.

Dr. A. Ostheim-Dzerowycz, Wien

ЗАПРОШЕННЯ
EINLADUNG

ВИСТАВКА
ДЕКОРАТИВНОГО УКРАЇНСЬКОГО МАЛЯРСТВА І ГОБЛЕНІВ

христини ціммерманн-куріци

в Українському Вільному Університеті
Пінценауерштрассе 15, 8000 Мюнхен 80, тел. 98 69 28 і 98 03 72
9 грудня 1977, о 19 год.

Відкриття: Ректор, проф. д-р В. Янів

Години відвідувань: понеділок-п'ятниця 14-17 і на телеф. домов-
лення (до 23. 12. 1977)

AUSSTELLUNG
DEKORATIVER UKRAINISCHER MALEREI UND GOBELINS

von **chrystyna zimmermann-kurica**

in der Ukrainischen Freien Universität
Pienzenauerstraße 15, 8000 München 80, Tel. 98 69 28 und 98 03 72
9. Dezember 1977, um 19 Uhr

Eröffnung: Rektor, Prof. Dr. W. Janiw

Besuchszeiten: Montag-Freitag 14-17 Uhr und nach teleph. Verein-
barung (bis 23. 12. 77)

- 1 Композиція барв (гоблен)
- 2 Квітковий орнамент (гоблен)
- 3 „Цвіте мій сад на Україні” (гоблен)
- 4 Дерево мого життя (олія на полотні)
- 5 Спогад про Україну (олія на полотні)
- 6 Мое містечко (олія на полотні)
- 7 „Дерево” (олія на полотні)
- 8 Мій квітник (олія на полотні)
- 9 Сходить сонце . . . (олія на полотні)
- 10 Спогад про Калябрію (олія на полотні)
- 11 Ілюзії (олія на полотні)

- 1 Farbkomposition (Gobelin)
- 2 Blumenornament (Gobelin)
- 3 „Es blüht mein Garten in der Ukraine“ (Gobelin)
- 4 Mein Lebensbaum (Öl auf Leinwand)
- 5 Erinnerungen an die Ukraine (Öl auf Leinwand)
- 6 Meine kleine Stadt (Öl auf Leinwand)
- 7 „Der Baum“ (Öl auf Leinwand)
- 8 Mein Blumengarten (Öl auf Leinwand)
- 9 Die Sonne geht auf . . . (Öl auf Leinwand)
- 10 Erinnerung an Kalabrien (Öl auf Leinwand)
- 11 Illusionen (Öl auf Leinwand)

христина ціммерманн-курица

Відень	
1937	нар. у Настасові біля Тернополя
1943	переїхала до Австрії
1949-1957	відвідує гімназію в Грацу
1957-1959	студію в Ремісничій школі, Грац, у проф. Шишковіца
1959	переїздить до Відня
1960-1963	студію в Академії приклад- ного мистецтва у професора Шмід-Ессера малярство і графіку
1963-1967	студію в Академії приклад- ного мистецтва у професора Ляйнфельнера кераміку і скульптуру
1974	студію в Академії приклад- ного мистецтва у професора Радер-Сулека техніку гоб- ленів

chrystyna zimmermann-kurica

Wien	
1937	in Nastasow, bei Tarnopol in der Ukraine, geboren
1943	nach Österreich
1949-1957	Gymnasium in Graz
1957-1959	Studium an der Gewerbe- schule in Graz bei Professor Szyzkowitz
1959	nach Wien
1960-1963	Studium an der Akademie für angewandte Kunst bei Prof. Schmid-Jesser: Malerei und Graphik
1963-1967	Studium an der Akademie für angewandte Kunst bei Prof. Leinfellner: Keramik und Bildhauerei
1974	Studium an der Akademie für angewandte Kunst bei Prof. Rader-Souleka: Gobelintechnik

Країна, де народилася Христина Ціммерманн-Курица, відзеркалюється в її багатобарвних образах, у широкому розмахові її пензля, в гармонійному поєднанні речі та орнаменту і в декоративній різноманітності типово українських рослинних мотивів. Безкраї золоті пшеничні поля, над ними променисте сонце, блакитні ставки і ряснота квітучих садів — уся ця розкіш батьківщини відкривається перед глядачем. Це, немов би ненавмисне, спонтанне постання її образів і килимів (гобленів) яскраво нагадує декоративність українського народного мистецтва. З такою індивідуальною і невимушеною силою мистецького вислову вона просто і безпосередньо прагне передати красу і виявити глибоке закорінення у своїй українській батьківщині.

Das Land, in dem Chrystyna Zimmermann-Kurica geboren ist, spiegelt sich in ihren farbenprächtigen Bildern, im breiten Schwung ihrer Pinselführung, im harmonischen Zusammenspiel von Gegenstand und Ornament und in der dekorativen Vielfalt der typisch ukrainischen florealen Motive wider. Endlose goldene Weizenfelder, darüber die strahlende Sonne, blaue Weiher und die vor lauter Blumenreichtum überquellenden Gärten — diese heimatliche Pracht offenbart sich dem Betrachter. Die scheinbar unbedenkliche, selbstverständliche Gestaltung ihrer Bilder und Tapisserien (Gobelins) erinnert besonders stark an die Dekorationsfreudigkeit ukrainischer Volkskunst. Mit ihrer so persönlichen und unverbildeten künstlerischen Ausdruckskraft will sie einfach und unproblematisch Schönheit vermitteln und ihre tiefe Verwurzelung in ihrer ukrainischen Heimat zum Ausdruck bringen.

